

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

BEY'AT (BİAT-SADÂKAT YEMİNİ)

İslami - Kavram – Çalışması

İç n d e k i l e r

- ◆ BEY'AT (BİAT-SADÂKAT YEMİNİ)
- ◆ Biat Nedir?
- ◆ Biat'ın Bağlayıcılığı:
- ◆ Biat'ın Kapsamı:
- ◆ Seçim Olayı ve Biat:

—DERLEME— Ebu Abdilmumin Tekin. bin Muharrem.el-Kayseri

07 Temmuz 2010 Çarşamba

BEY'AT (BİAT-SADÂKAT YEMİNİ)

Biat Nedir?

‘Biat’ın aslı, satmak, satın almak anlamına gelen bey’ masdarıdır.

‘Biat’, yöneticiliği birine vermek, bir kimsenin yöneticiliğini benimsemek demektir.

Kavram olarak ‘biat’, müslümanların devlet başkanını (veliyyü’l emr’i) seçme, belirleme ve İslâmî hükümlere uygun işlerde ona bağlılık göstermedir. Müslümanların içerisinde çıkan ehl-i hal ve’l akd (müslümanların işlerini görmek üzere seçilen yetkili şûra-danışma topluluğu) tarafından tesbit edilen bir imama (halifeye) itaat ve bağlılık sözüdür.

‘Bey’’, yani alım-satım bir değer karşılığında bir değeri vermek demektir. Araplar önceden alış-verişlerde yaptıkları satış akdini (anlaşmayı) kuvvetlendirmek üzere el sıkıştırlardı.

Buradan hareketle, müslümanlar da bir başkan seçerken el sıkışma örneğini almışlar ve aralarındaki benzerlikten dolayı buna da ‘biat- bey’at’ demişlerdir. Sorumlu başkan seçme konusunda yönetilenler haklarını seçtikleri kişiye, seçilen kişi de onların hakkına ve Allah’ın koyduğu sınırlara uymak şartıyla bunun karşılığını yönetilenlere, yani biat edenlere verir.

Bu tıpkı rıza ile bir mal alım-satımındaki anlaşma gibidir. Bir taraf kendi isteği ile, yönetim emanetini hakka-hukuka uyma şartıyla biat ettiği kimseye verir ve ona bağlı kalacağını ilan eder. Kendisine biat edilen de biat edenleri Allah’ın hükümleri doğrultusunda yöneteceğine söz verir.¹

Arapça bir kelime olan bey'ât; "kabûl etmek, bir akitten (anlaşmadan) râzı olmak ve tasdik etmek" gibi mânâlara gelir. İslâmî ıstılâhta: "Bir mükellefin, ehil bir cemaat (ehl-i hal ve'l akd) tarafından tesbit edilen halifeye, (imama, ulü'l-emr'e) itaat edeceğine dair, söz vermesine bey'at denilir." Bu bir anlamda mükellefin, meşrû (şer'i) olan her emirde (hoşuna gitse de, gitmese de) itaat edeceğine dair sadakat yeminidir.

Zira Resûl-i Ekrem (sav): *"Müslümanlar, gerek hoşlarına giden, gerek hoşlarına gitmeyen her hususta kendilerinden olan emir sahiplerine itaat ederler. Bununla yükümlüdürler. Ancak günah işlemeleri emredilirse, itaat etmezler."*² buyurduğu bilinmektedir. Yine diğer bir hadis-i şerifte *"Allahû Teâla (cc)'ya isyan*

¹ Hüseyin K. Ece, İslam’ın Temel Kavramları, Beyan Yayınları: 82. Ahmet Kalkan, İslam Akaidi: 427.

² Sahih-i Buhari, İst. 1401, c. VII, sh.105, Kitabu'l-Ahkâm.

*hususunda mahlûka itaat yoktur. İtaat ancak ma'rûftadır"*³ buyurulmuştur. Dolayısıyla bey'at sonucu ortaya çıkan itaat, İslâmî hükümlerle sınırlıdır. Şeriata ittiba esastır.⁴

Biat'ın Bağlayıcılığı:

Peygamberimiz (sav) müslümanların hoşlarına gitse de gitmese de, kendilerinden olan, yani Allah'ın hükmüyle hükmeden emir sahiplerine, yani yönetim işinin kendilerine biat ile verildiği yöneticilere itaat etmek zorunda olduklarını, ancak onlar günâh olan bir şeyi emrederlerse onlara itaat etmenin gerekmediğini söylüyor.⁵

Allah'a isyan olan bir konuda hiç kimseye itaat edilmez, itaat ancak ma'ruf'tadır, yani dinin ve aklın güzel gördüğü işlerdedir.⁶

Biat aslında müslümanların peygamber aracılığıyla Allah (cc) ile yaptıkları bir alış-veriştir. Nitekim Kur'an Allah'ın (cc) müminlerin mallarını ve canlarını Cennet karşılığı satın aldığını haber veriyor.⁷ Burada biat kelimesinin kökü olan bey' fiilinin kullanılması dikkat çekicidir.

Peygamberimiz (sav) Hicret'ten önce Medineli müslümanlardan Akabe denilen yerde, yine bazı önemli siyasî ve dinî olaylar öncesinde sahabelerden biat almıştır. Avf ibni Malik el- Eşcaî (ra) diyor ki:

“Biz bir keresinde Hz. Peygamberin (sav) huzurunda yedi, sekiz veya dokuz kişiydik. ‘Allah’ın elçisine biat etmiyor musunuz?’ dedi. Ellerimizi uzatarak;

‘-Hangi şartlara uymak üzere biat edeceğiz ey Allah’ın elçisi ?’ dedik. Buyurdu ki: “-Allah’a ibadet etmek ve O’na hiç bir şeyi ortak koşturmak, beş vakit namazı kılmak, (verilen emirlere) kulak verip itaat etmek üzere (biat edin). Bu sırada kulağımıza fısıldayarak ‘halktan bir şey istemeyin’ diye buyurdu”⁸

Peygamberimiz zamanında biat, daha çok O’na ve O’nun tebliğ ettiği dinî hükümlere itaat şeklinde gerçekleşiyordu. Şüphesiz Peygamber’e biat etmek, hem O’nun peygamberliğini kabul etmek, hem tebliğ ettiklerine uymak, hem de O’nun o günkü şartlarda verdiği emirlere kesinlikle karşı gelmemek anlamını taşıyordu. Kur’an şöyle diyor:

³ İbn-i Kesir, Tefsirü'l-Kur'ân'il Azim, Beyrut: 1969, D.Marife Neşri c. I, sh. 518.

⁴ Yusuf Kerimoğlu, Kelimeler ve Kavramlar, İnkılap Yayınları: 68. Yusuf Kerimoğlu, Şamil İslam Ansiklopedisi: 1/230.

⁵ Buhari, Ahkâm: 4, 9/78-79.

⁶ Müslim, İmare: 39, Hadis no: 1840, 3/1469; Ebu Davud, Cihad, Hadis no: 2625-2626, 3/40; İbni Mace, Cihad: 40, Hadis no: 2864, 2/955.

⁷ Tevbe: 9/111.

⁸ Müslim, Zekât: 108, Hadis no: 1043, 2/721; İbni Mace, Cihad: 41, Hadis no: 2867, 2/957; Ebu Davud, Zekât. Hadis no: 1642, 2/121.

“Allah’a ve Onun Rasûlüne itaat edin. Birbirinizle çekişmeyin. Sonra korku ile zayıflığa düşersiniz, rüzgârınız (kesilip) gider. Bir de sabredip-katlanın. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir.” (Enfal: 8/46)

Mü’minlerin bu itaatının somut bir şekilde görülmesi için, Peygamber onlardan zaman zaman biat alırdı. Nitekim Akabe ve Rıdvan biatları bu konuda oldukça meşhurdur. Akabe biatları Hicretten önce Medineli müslümanlarla yapılmıştı. Daha sonradan Ensar adını alacak olan bu müslümanlar, Peygamberimize itaat edeceklerine, İslâmın emirlerini dinleyeceklerine, Peygamberi koruyacaklarına, bu konuda gerekli yardımı yapacaklarına söz vererek biat etmişlerdi.

Bu biatlardan sonra Hicret gerçekleşti. İslâm Medine’de siyasî bir güç oldu ve çevreye daha rahat yayılmaya başladı. Akabe biatları, Medineli müslümanların o günkü şartlar içerisinde son derece tehlikeli, riskli bir tercihleriydi. Onlar bunu göze aldılar ve karşılığında Cennetti hak ettiler.

Rıdvan biatı da son derece önemli bir olaydır. Peygamberimiz (sav) Hicretin altıncı yılında sahabelerle beraber Kâbe’yi ziyaret etmek üzere silahsız olarak yola çıktı. Ancak Mekkeliler O’nu Mekke’ye sokmadılar ve baskı altında tutmaya çalıştılar. Bunun üzerine Peygamberimiz (sav) sahabelerden yeniden biat aldı. Onlar Allah için gerekirse savaşacaklardı, ölüm olsa geriye dönmeyeceklerdi. Savaş silahlarına sahip olmamalarına rağmen İslâm uğruna, Peygamberi korumak için her şeyi yapmaya söz vermişlerdi.

Kur’an, Rıdvan biatına katılanları şöyle övüyor: *“Andolsun, Allah sana o ağacın altında biat ederlerken mü’minlerden razı olmuştur, kalplerinde olanı bilmiş ve böylece üzerlerine sekine (güven duygusu ve huzur) indirmiştir ve onlara yakın bir fethi sevap (karşılık) olarak vermiştir.”* (Fetih: 48/18)

Bu fetih, Fetih Sûresine adını veren Mekke’nin fethinden başkası değildi.

Peygamber’e Rıdvan ağacının altında veya başka yerlerde biat edenler aslında Allah’a biat ediyorlardı. Çünkü Hz. Muhammed (sav) bir peygamberdi, insanları Allah’a davet ediyordu ve kendi başına bir iş yapmıyordu. Bunu Kur’an açık bir biçimde vurguluyor. Peygamber’e biat edenler Allah’a biat etmiş olurlar. Kim verdiği sözden cayarsa, yani biatini bozarsa kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah’a verdiği sözde durursa, o büyük bir ecir (sevap) alır.⁹

Peygamber (sav) mü’minlerden biat aldığı gibi, mü’minlerin işlerini yürütmekle ve Allah’ın hudutlarını (koyduğu hükümleri) uygulamakla görevli ulu’l emr, bir başka deyişle velüyyü’l emr (müslüman yetki sahibi) de, müslümanlardan Allah’ın hükümleri doğrultusunda onların işlerini yerine getirmek

⁹ Fetih: 48/10.

üzere biat alır. Müslümanların, din ve dünya işlerini yürütmek, Allah'ın hudutlarını uygulamak, müslümanların çıkarını ve İslâm vatanını korumak, mazlumlara yardım etmek ve zalimlerin zulmünü önlemek üzere aralarında uygun bir başkan seçmeleri gerekir. Bunun İslâmî bir görev olduğu noktasında söz birliği bulunmaktadır. Bu yetkili kimseye imam, halife, başkan, veliyyü'l emr ya da emiru'l mü'minin denilmesi yalnızca bir nitelemedir.

Müslümanların işlerini görmek üzere kendisine biat edilen başkan, ümmetin serbest seçimi ile göreve gelir. Bu biat işinde karşılıklı rıza esastır. Tıpkı alış-verişte olduğu gibi. Zorla ve dayatma ile alınan biatler geçersizdir, bir faydası da yoktur.

Biat olayı, biat edenleri bağlar ve onlara bazı sorumluluklar yükler. Seçilen yetkili kişilere İslâma aykırı olmayan konularda itaat etmek gerekir. Biat ettikten sonra haklı bir gerekçe olmadan onlara karşı gelmek, onların tutarlı ve adaletli yönetimlerine keyfi tutumlarla isyan etmek, toplumda kargaşa doğurur ve zulme sebep olur.¹⁰

Allahû Teâlâ (c.c.)'nın indirdiği hükümlerin hakkı ile edâ edilmesi ve insanlar arasındaki ilişkileri düzenlemesi için, bey'at zaruridir. İslâm üleması "bey'at ile ilgili ilimlerin, mükellef olan her erkek ve kadın üzerine farz-ı ayn olduğu" hususunda müttefiktir. Nitekim İbn Hümâm: "Mü'minlerin kendi içlerinden bir imam seçmelerinin lüzumunun sebebi, İslâmî emirleri hakkı ile edâ etmek içindir"¹¹ diyerek, meselenin hassasiyetine işaret eder.

Dolayısıyla bey'at, müslüman kadın ve erkeğin, müslüman lidere karşı görev ve sorumluluğu, Kur'an'da belirtilip sünnet ile açıklanarak uygulandığı şekilde, kabul etmek için yaptıkları sözleşmedir.

Bey'at, cemaatin selâmeti ve muhafazası, hudûdullah'ın tatbiki için müminlerin kendilerine bir emir tayini ile bu emire itaat etmek üzere ahidleşmeleridir.

Hududullah'ın tatbiki, mutlaka organize edilmiş kurumları ve yetkileri belirtilmiş bir sosyal olgu gerektirdiğine göre; inanan müslümanların böyle bir sosyal olguyu gerçekleştirmek için bir lider ve başkana meşrû hududlar içinde bey'at etmeleri şart olmaktadır.

Kur'an merkezî bir itaatı gündeme getirmiştir. Toplumun selâmeti; emrine itaat edilen bir imamın varlığı ile mümkündür. Herkes o imamın işareti ile hareket eder.

¹⁰ Hüseyin K. Ece, İslam'ın Temel Kavramları, Beyan Yayınları: 82-84.

¹¹ İbn Hümam, Kitâbu'l-Musâyere, İstanbul 1979, s. 265.

İmama itaat edilmesi için; onun kendisine itaat edilecek derecede doğru ve bilgi sahibi, cesur ve dirayetli olması, hür olması, kendisine bey'at edenler arasında bir ayırım yapmadan onlardan herhangi birine bir zarar geldiği zaman bunun bütün topluma geldiği ve toplum için bir tehdit oluşturduğu görüşünde bulunması, düşmanın her türlü hile ve metodunu anlayacak kapasitede olması ve tâğûtî metotlardan uzak olarak işlerini şûrâ ile yapması gerekmektedir.

Kendisine bey'at edilen, müminlerden bey'at alırken bu göreve ehil olup olmadığını düşünmeli, Kur'an ve sünnete bağlı kalıp kalamayacağını, Râşid hâlifelerin yollarını takip edip edemeyeceğini düşünmelidir. Eğer İslâmî hükümler ve selef-i salihini izleyebileceğini düşünebiliyorsa bey'at almalıdır. Çünkü bey'at alması, inananların düşmandan kaçmayacaklarına, kendisini destekleyeceklerine, hakkın ikamesine çalışacaklarına, yalan söylemeyeceklerine, zalimlerden intikam alacaklarına kısaca hududullahı muhafaza edeceklerine dair söz ve and vermeleriyle yapılmaktadır. Onların bu andını kabul ettikten sonra bu prensipler dahilinde musafahalaşırlar.

Bey'at; kitap, sünnet ve sahabe-i kirâm'ın icmaı ile sabit olan sâlih bir ameldir. Kur'an-ı Kerîm'de, Resul-u Ekrem (s.a.s.)'e hitâben: *"Sana bey'at edenler, ancak Allah'a bey'at etmiş olur. Allah'ın eşi onların (Bey'at edenlerin elleri üstündedir. Şu halde kim (bu bey'at bağı, ahdini) çözerse, kendi aleyhine çözmüş olur. Kim de Allah ile sözleştiği şeye vefa ederse (Allah) ona büyük bir ecir verecektir"* (el-Feth, 48/10) hükmû beyan buyurulmuştur. Bey'at, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde ve siyasî otorite ile olan münasebetlerinde, İslâm'ın hükümlerine razı olduklarını ihlâsla ortaya koyan bir akiddir. Bilindiği gibi müminlerin kendi aralarından seçtikleri bir Ulû'l-emr'e (siyasî otoriteye) itaat etmeleri kat'î nasslarla farz kılınmıştır. Nitekim Kur'an-ı Kerîm' de: *"Ey iman edenler!.. Allah'a itaat edin. Peygambere itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine (Ulû'l-emr'e) de (itaat edin).."* (en-Nisa, 4/59) emri verilmiştir.

İslâm'ın temel hedeflerini gerçekleştirebilecek ve bu uğurda her türlü engeli aşabilecek vasıftaki insanın tesbiti önemli bir hâdisedir. Bu sebeple fukahâ bey'at edilecek kimsede aranan vasıflar hususunda titizlik göstermiştir. Şurası muhakkak ki, halîfe (ulû'l-emr), müminlerin irade beyanı ve rızaları sonucu ortaya çıkabilir. Zorbalıkla ve kılıç zoruyla (ikrahla) alınan bey'at geçerli değildir. Zira Hz. Ömer (r.a.): *"Bir kimse müslümanlara danışmadan ister kendisi başkan olmak, isterse de başkasını başkanlığa geçirmeğe kalkışırsa (vazgeçmediği takdirde) onu öldürmelisiniz"* demiştir.¹² Öldürülmeye müstehak olan tiplerin "meşru bir ulû'lemler" olarak değerlendirilebilmesi imkânsızdır.

Fukahâ'dan bazıları "Zarûret" halinde, zorbalıkla (kuvvet kullanarak) başa geçen, fakat İslâmî hükümleri tatbik eden kimselere itaat edilebileceğini

¹² Muhammed Ravvas Ka'l-aci, Mevsûatu fikh Ömer b. el-Hattâb, 1401/1981, 103.

zikretmişlerdir. Nitekim İbn Âbidin "Reddû'l Muhtar" da: "Zarureten dolayı zorbanın sultanlığı sahihtir" demektedir. Ancak İmam'da bulunması gereken vasıflar kendisinde mevcut olmalıdır. Hilâfete tayinde asıl olan, müminlerin seçmesidir. İmamlık akdi ya halîfenin kendi yerine birini seçmesiyle olur -nitekim Hz. Ebû Bekir (r.a.) böyle yapmıştır- yahut ülemâdan ve söz sahiplerinden bir cemaatin bey'atıyla olur.

İmam Eş'arî'ye göre şahitler huzurunda olmak şartı ile söz sahiplerinden meşhur bir âlimin bey'atı yeterlidir. Şâhidler huzurunda olması, şayet inkâr vâki olursa, onu defetmek içindir. Mûtezile ise, beş kişinin bey'atını, hanefilerden bazıları da, bir cemaatin bey'atını şart koşmuş, belli bir sayıya itibar etmemişlerdir. Zarûretten maksad fitneyi önlemektir. Bir de Peygamber (s.a.s.): *"Size burnu kesik Habeşli bir köle bile hükümdar olsa dinleyin ve itaat edin!.. "* buyurmuştur,¹³ diyerek konunun mahiyetini izah eder.

İleriye görebilen İslâm âlimleri, "Zarûret" mefhumunun sınırlarının bir hayli nazik olduğunu bilir. Zalimlerin, fâsıkların, delilerin ve çocukların halîfeliğine; "fitne çıkmasın" gerekçesiyle razı olmanın faturasını ümmet çok ağır ödemiştir. İslâm topraklarındaki tağutî iktidarların oluşmasında, farz olan "emaneti ehline verme" fiilinin terkedilmesinin büyük payı vardır.

Resul-u Ekrem (s.a.s.)'in: *"İş, ehil olmayanın eline geçti mi, kıyameti gözetleyiniz"*¹⁴ mealindeki tesbiti üzerinde iyi düşünölmelidir. Kaldı ki sadece müminlerin emirinin (Halife'nin) muttakî olması kâfi değildir. Bu muttakî olan halîfe'nin her sahada, müminlerin en ehliyetli olanına görev vermesi zarûrîdir. Nitekim bir hadîs-i şerifte: *"İdaresi altında bulunan müslümanlardan daha ehliyetlisi bulunduğu halde, bir başkasına vazife veren hakikaten Allah'a, O'nun Resulüne ve İslâm milletine ihanet (hâinlik) etmiş olur"*¹⁵ hükmü beyan buyurulmuştur. Bey'at ile ilgili ilimler mükellef olan her mümin erkek ve kadın üzerine farz-ı ayn'dır.

Günümüzde "bir kimseye, bey'atın farz olabilmesi için İslâmî bir yönetimin (devletin) bulunması şarttır" tezini ileri süren anlayışlar vardır. Halbuki Resul-u Ekrem (s.a.s.) ile müminlerin yaptığı ilk bey'at, Akabe'de gerçekleşmiştir. Bu tevâtür derecesindeki haber bütün sahîh kaynaklarda mevcuttur.

Aksini iddia eden hiç kimsenin varlığından söz edilemez. Bu bey'at'ın Mekke tebliğ döneminin sonlarına rastladığı da bilinmektedir. Mekke dönemiyle ilgili olarak İmam Serahsî: "O dönemde Mekke İslâm ahkâmının tatbik olunmadığı bir darû's-şirkti"¹⁶ tesbitini gündeme getirmektedir. İbn Abbâs (r.a.)'dan rivayet edilen

¹³ Buhârî, Ahkam: 4.

¹⁴ Buhârî, İlim, 2.

¹⁵ İbn Humâm, Fethû'l-Kadîr, V, 457.

¹⁶ İmam Serahsî, el-Mebsût, XIV, 57.

bir hadîs-i şerîf'te, Medine'nin de aynı dönemde "darû's-şirk" özelliği taşıdığı kaydedilmektedir.¹⁷ Dolayısıyla ilk bey'atın gerçekleştiği dönemde, İslâmî bir devlet mevcut değildi. O şartlar altında, Resul-u Ekrem (s.a.s.)'in bey'at alması, müminlerin her halûkârda, kendi içlerinden bir emir seçmelerinin zarureti ortaya koymaktadır.

Günümüzde emperyalist kâfirlerin istilâsı altında yaşayan milyonlarca müslüman vardır. Bu müslümanlardan bazıları kendi içlerinden bir cihat emrine bey'at ederek istilâyı ortadan kaldırma hususunda gayret sarfederken, bazıları kâfirlerin kültürlerine boyun eğmiş ve tağûtî iktidarları kabullenerek zilleti seçmiştir. Halbuki müminlerin kime ve hangi şartlarda itaat edecekleri kat'i naslarla sabittir. Kâfirlerin kültürlerine boyun eğerek ve tâğûtî iktidarları kabullenerek yaşamayı esas alanların, "Cahiliye ölümüyle ölmeleri" kaçınılmalıdır.

Resul-uEkrem (s.a.s.)'in: *"Her kim ûlû'l-emr'e itaatten bir karış kadar ayrılırsa kıyamet gününde Allah'a ameli hususunda, lehinde hiç bir hücceti olmaksızın kavuşacaktır. Her kim de (Ulû'l-emr'e) bey'at sorumluluğu olmadan ölürse, cahiliye ölümüyle ölür"*¹⁸ buyurduğu sabittir. Müminler için iki yol vardır: Eğer meşrû bir ûlû'l-emr mevcut ise, O'na bey'at etmeleri ve meşrû emirlerine itaat hususunda gayretli olmaları esastır. Yok eğer tağûtî bir yönetimin istilâsı altında iseler; kendi içlerinden bir ûlû'l-emr seçmek ve istilâyı ortadan kaldırmak için, dilleriyle, mallarıyla ve canlarıyla cihat etmek zorundadırlar.¹⁹

Biat'ın Kapsamı:

Kendisine biat edilen kimse bu işe uygun olmalı. Yani onda İslâma göre yönetici sıfatları olmalı, veliyyü'l emr şartlarını taşımalıdır. Bu konuda baskı, hile ve adam kayırma gibi yöntemler geçersizdir. Veliyyü'l emr olma hakkı güçlünün, daha çok propaganda yapanın, daha zengin olanın, ya da belli bir kesimin değil; gerekli şartları taşıyan ve ümmetin biatle tasvibini almış, onların yetki verdiği kimselerindir. Yeterli şartları taşımayan kimselerin iş başına gelmesiyle insanlar zarar görür, haklar sahibine ulaşmaz ve insanların muhtaç olduğu hizmetler yapılamaz.

Kendisine biat edilen kimse biatin gereğini yapmazsa, ya da veliyyü'l emr olmanın sıfatlarını kaybederse biat geçersiz olur. Biat edilenler Kur'an'a, Sünnet'e ve toplumun menfaatına uygun iş yaptıkları sürece de biat bozulmaz. Ancak gerekirse biat (bir anlamda seçim) yenilenir. Ümmetin serbest görüşüne yeniden başvurulur. Böylece ümmetin işlerini yürütme hususunda daha yetkin ve daha becerikli kimselerin iş başına gelmeleri sağlanır. İslâmın hakim olduğu yerlerde

¹⁷ Nesâî, el-Bey'a, 13.

¹⁸ Buhârî, Ahkâm, 4; Müslim, el-İmâre, 58,1851.

¹⁹ Yusuf Kerimoğlu, Şamil İslam Ansiklpedisi: 1/230-231. Yusuf Kerimoğlu, Kelimeler ve Kavramlar, İnkılap Yayınları: 68-71.

biatin işleyişi böyledir. Ümmet, yeterli özellikleri taşıyan bir ulu'l emr (imam-veliyü'l emr) seçme durumundadır.

Müslümanların çoğunlukta olmadığı veya yönetimin müslümanların elinde bulunmadığı yerlerde müslümanlar kendi aralarında bir emir (başkan) seçerek ona biat edebilirler. Böylece hem cemaat olarak dinlerini yaşama imkanını bulurlar, hem de kimliklerini korumaları kolaylaşır. Bir araya gelmenin, birlikte hareket etmenin ve bir başkanın ya da yetkili kılınan kimselerin organizesiyle çalışmanın faydası inkâr edilemez.

Birlikler, dernekler, vakıflar ve benzeri teşkilatlanmalar oldukça faydalıdır. Müslümanlar nerede olurlarsa olsunlar, sorunlarını çözmek ve varlıklarını daha sağlıklı bir şekilde korumak için meşru yollara başvurmalı, faydalı organizelerle bir araya gelmelidirler. Kendi aralarında sürekli işleyen biat (seçim) mekanizmasına da işlerlik kazandırmalıdır.

Aynı zamanda bir kaç imama (halifeye) biat edilir mi edilmez mi, yani bütün ümmet bir halifeye mi biat etmeli, aynı anda bir kaç imam olabilir mi sorusuna kesin bir cevap verilememiştir. Bir çok İslâm bilginine göre her devirde bir imam (halife) olur. Bazıları da ihtiyaçtan dolayı aynı anda birden fazla imam olabilir demişlerdir. Bunun tarihte bir kaç örneği görülmüştür.

Bugün İslâm alemleri parça-parçadır. Bir sömürge dönemi geçirmiştir. Sömürgecilik dönemi bitmesine rağmen, müslümanları yöneten siyasal sistemler sömürgecilerin etkilerinden kurtulamamaktadırlar. Hatta bir kısmı sömürgecilerin işini gören kurumlar, bazı yöneticiler ise sömürgecilerin genel valisi konumundadırlar. Bu bakımdan bugün 'bütün müslümanlar bir imama biat etmelidir', iddiası yeniden gözden geçirilmelidir.

Müslüman ülkeler sömürge kültüründen ve bâtil anlayışların işgalinden tam anlamıyla kurtulduktan sonra, kendi aralarında bir önderlik kurumu oluşturmalarıdır. Bu önderlik kurumu başlangıçta konsey; 'ehl-i hal ve'l akd' görevini yapacak bir kurum şeklinde olabilir. Ya da bütün müslüman ülkeleri temsil edecek bir meclis şeklinde de olabilir. Bu kurum, konsey veya meclis zaman içerisinde bütün müslümanların kabul edebileceği bir satatüye kavuşturulabilir. Zamanla biat şuuru geliştikçe bu kurumun kişiliğine, ya da bir kişiye müslümanların önderi (imamı) görevi verilir. Böyle bir yöntem bütün müslümanların maslahatı açısından daha gerçekçi görünmektedir.

Bugün müslümanların böyle bir kuruma ihtiyaçları var. Çünkü çıkar ve sömürge savaşını hâlâ sürdüren zenginler ve dünün emperyalistleri, dünya

düzeninin bugünkü haliyle devam etmesini istiyorlar. Halbuki bugünkü durum fakir ülkelerin ve özellikle müslüman halkların aleyhinedir.²⁰

Seçim Olayı ve Biat:

Peygamberimiz zamanında ve O'nun yanında olanlar el tutarak biat ediyorlardı. Tarihi akış içerisinde çeşitli şekillerde biatler olmuştur. Esasen biat, bir kimseyi yönetici olarak onaylamak, ona itaat etmeye söz vermektir. Bunun şekli çok önemli değildir. Öyleyse bugün seçim yoluyla, yani oy kullanarak, veya diğer teknik imkanlar devreye sokularak bu görev yerine getirilebilir.

Biat olayı bir anlamda, bir iş ve vazife için insanlar arasında en uygun, en yetkin olanını hür bir iradeyle seçmek ve ona halkın sorumluluğunu verme işidir. İnsanlar serbest iradesiyle seçtikleri kimselere gönül rızasıyla itaat ederler. Onun hizmetlerinden memnun olurlar. Eksikliklerini fazla görmezler. Böyle bir seçimin, ya da yetkin insanlara görev vermenin faydaları sayılamayacak kadar çok, bu seçimi terketmenin zararları ise sayılamayacak kadar fazladır.

Bir iş konusunda serbest iradeye dayalı seçim varsa; orada en iyiyi, en yetkini bulmak mümkün olur. Tayin ve seçim işi bir kişiye veya bir zümreye bırakılırsa, insanlar bir kişinin veya bir zümrenin becerisine, ya da beceriksizliğine mahkûm olurlar. Bunun da pek çok işin aksamasına, pek çok kimsenin kutsanmasına, hatta pek çok yıkıma yol açtığı bilinen bir şeydir.

Bir toplumda, bir teşkilatta, bir cemaata veya herhangi bir yönetimde biatın (seçimin) olmaması; orada işlerin zorlaşması, çözümlerin azalması, fikirlerin donuklaşması anlamına gelir. İnsanlardan kendi işlerine ilişkin karar ve çeşitli konularda seçim ve tercih hakkını almak onlara zulüm yapmanın ötesinde, hem onlara güvenmemek, hem de birilerinin despotluğuna ve tepeden buyurmacılığına onay vermek demektir. Bu aynı zamanda sorumluluktan kaçmak ve kabiliyetlere sınır koymak demektir. Halbuki Rabbimiz (cc), bırakın insanların kendi dünya işleriyle ilgili seçim hakkını vermeyi; dinlerini ve tanrılarını bile (sonucuna katlanmak şartıyla) seçmede onları serbest bırakmıştır.

Biat (seçim) hem güven yenileme, hem iradelerin ve fikirlerin önünü açma, hem de emanatleri emin kişilere teslim etme çabasıdır. Müslümanlar hayatın pek çok alanında biat (seçim) imkanını terkettiler. Yönetim gibi çok ciddi bir emaneti zorbalar ve işin ehli olmayan sultanlar ele geçirdi. Sultanların hakim olduğu beldelerde halkın ve bilginlerin görüşüne değer verilmedi. İnsanlar onların iradelerine, zalim veya adil yönetimlerine katlanmak zorunda kaldı. Bu durum saltanat kavgalarını, fitneleri, hırsları ve rekabetleri artırdı. İslâm âlemi bunun zararlarını çok çekti ve hâlâ da çekmektedir.

²⁰ Hüseyin K. Ece, İslam'ın Temel Kavramları, Beyan Yayınları: 84-85.

(Hatırlatmak gerekir ki biz hakkaniyet ölçülerine uygun biatlerden söz ediyoruz. Günümüzde çeşitli ülkelerde gerçekleştirilen seçimlerdeki ayak oyunlarını, seçim rüşvetlerini, göz boyayıcı propagandaları, göstermelik oy vermeleri kasdetmiyoruz.)

Biat metodu aynı zamanda insanların (özelde mü'minlerin) bir konu üzerinde düşünüp anlaşmalarını, bir araya gelmelerini sağlar. Onların işlerini istişare ile yapmalarına kapı açar. Bu nedenle İslâmın biat metodu üzerinde, kapsamı genişletilerek yeniden düşünülmeli ve iyi değerlendirilmeli.

Tarihte ümmetin velâyetini - halifeliği zorla ele geçiren bazıları, insanlardan kılıç zoruyla biat aldılar. Bazı alimler de buna fetva verdiler, ya da verdirildiler. Bugün ise iş o noktaya vardı ki, bırakın zorla biat alan müslüman birini; İslâma karşı olan, İslâmî olan her şeyi hayata ve kamuya sokmamaya çalışan, böyle bir çabayı suç haline getiren ve asla Allah'ın indirdiği hükümlere yüz vermeyen nicelerine 'ulul emr-veliyü'l emr' diye kayıtsız şartsız itaat edilmekte, onların iş başına gelmeleri için çalışılmakta ve onların verdikleri hükümlerden razı olunmaktadır. Müslümanlar 'biat' şuuruyla, kime ve nasıl destek olacaklarını, din ve dünya işlerini kime bırakacaklarını, kamu veâyeti anlamına gelen yönetme yetkisini kime vereceklerini imanlarına uygun bir şekilde bilmek zorundadırlar.

Son olarak Peygamberimizin (sav) biatle ilgili önemli bir hadisini buraya alalım: *"Kim (meşru bir yöneticiye) itaatten elini çekerse, Kıyamet günü elinde hiç bir delil olmadan Allah'a kavuşur. Kim de boynunda biat (meşru bir emire bağlı) olmadan ölürse, cahiliyye ölümüyle ölmüş olur."*²¹

صَلَّى اللهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ

—DERLEME—

Ebu Abdulmumin Tekin. bin Muharrem.el-Kayseri

²¹ Müslim, İmare: 58, Hadis no: 1851, 3/1476; Hüseyin K. Ece, İslâm'ın Temel Kavramları, Beyan Yayınları: 85-87.